

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Ju2018/03485/L4

Yttrande över SOU 2018:54 - En effektivare kommunal räddningstjänst

Kommunal har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och framför följande synpunkter:

Sammanfattning

Kommunal välkomnar i det stora hela utredningens förslag men med undantag av förslaget till tillägg i 3 kapitlet 15 § där utredaren vill ge kommunen möjlighet att träffa avtal med annan om att denne ska utföra inledande åtgärder vid en räddningsinsats.

Utredaren föreslår förvisso att personal i kommunens organisation för räddningstjänst ska även i fortsättningen som huvudregel vara anställda i en kommun eller ett kommunalförbund. Men menar att nuvarande undantag från huvudregeln ska kompletteras med ytterligare ett undantag.

Utredaren föreslår att kommunerna ska ha möjlighet att träffa avtal med andra om att utföra inledande åtgärder vid en räddningsinsats. Tanken med detta undantag är att i ett initialskede kunna avbryta eller begränsa ett skadeförlopp till dess att räddningstjänsten anländer, och är endast ett komplement till ordinarie personal i kommunens organisation för räddningstjänst.

Kommunal delar utredarens mening att det är viktigt att i ett initialskede kunna avbryta eller begränsa ett skadeförlopp. Möjligheten till den inledande insatsen som utredaren föreslår finns dock redan i dag, det vill säga att det inte finns hinder för en privatperson eller en arbetstagare att ingripa. Undantaget att ge en kommun möjlighet att träffa avtal med en privat entreprenör för uppdrag som ligger inom den kommunala räddningstjänstens ram, öppnar möjligheten att ytterligare runda lagen och paragrafens huvudregel att de anställda som arbetar med räddningstjänst ska vara anställda i en kommun eller ett kommunalförbund.

Nedan följer kommentarer kring ytterligare några områden.

Kommunal.

Rök- och kemdykning

En av Sveriges mest riskfyllda arbetsuppgifter är reglerade enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift om Rök- och kemdykning.¹ Utredningen föreslår att regeringen bör ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utreda vilka krav som bör ställas vid rök- och kemdykning i arbetsmiljöhänseende.

Utredaren menar att nuvarande regelverk hindrar effektiva räddningsinsatser i två avseenden. För det första på grund av att föreskrifterna har blivit styrande för utformningen av räddningsorganisationen och därmed utgör ett hinder för kommunerna vid organiseringen av räddningstjänsten. För det andra på grund av att föreskrifterna hindrar en effektiv räddningsinsats utifrån den drabbades behov när rökdykning med små risker skulle kunna ske med en mindre bemanning. Utredaren menar även att problemet med rekryteringsunderlaget till räddningstjänsten kan vara ett incitament att se över reglerna för främst rökdykning.

Kommunal finner det rimligt att göra en översyn av föreskrifterna i takt med att riskbilden förändras. Med en annorlunda riskbild kan det finnas behov att utveckla regelverket. Kommunal är dock kritiska till att utredaren lyfter rekryteringen som ett incitament för att se över regelverket.

Kommunal delar uppfattningen att det finns ett rekryteringsproblem till räddningstjänsten, i synnerhet till deltidsbrandkårerna. Det är dock inget som det ska tas hänsyn till vid en översyn av föreskrifterna.

Rök- och kemdykning är enligt Arbetsmiljöverket en av de mest riskfyllda arbetsuppgifterna i Sverige. Och precis som utredningen konstaterar är Arbetsmiljöverkets föreskrifter avsedda att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet rök- och kemdykning. Kommunal delar denna bild om förebyggandet av ohälsa och olycksfall men anser att det är mer än så – hälsa och säkerhet måste alltid komma i första rum.

Utredaren anser att Arbetsmiljöverket bör genomföra utredningen av vilka krav som ska ställas vid rök- och kemdykning i arbetsmiljöhänseende i samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt med "hörande av berörda arbetstagarorganisationer".

Kommunal är positiv till att delta i ett sådant arbete.

Personalförsörjning och fysiska krav

I utredningens avsnitt om personalförsörjning finns ett resonemang om vilka minimikrav på fysisk förmåga som bör ställas för att bli brandman samt att kraven på fysisk förmåga är mer framträdande och högre än i de flesta andra yrken.

Utredaren menar att det kan vara en begränsad faktor i rekryteringsunderlaget och att för höga krav riskerar att bli diskriminerande för kvinnor.

Kommunal delar bilden att yrket är fysiskt ansträngande men menar att det inte är oöverkomligt. Att sänka kraven för den fysiska förmågan vore olyckligt, i synnerhet vid arbetsmoment såsom rökdykning. Kommunal menar dock att de fysiska kraven för att bli brandman borde vara tydligare. Exempelvis skulle varje elev som startar SMO-utbildningen² också ges en möjlighet att under kursprogrammet kunna träna för att uppnå minimikraven för den fysiken.

¹ Rök- och kemdykning AFS 2007:7

² SMO, en tvåårig eftergymnasial utbildning i Skydd Mot Olyckor

Kommunal.

Om tydligare krav fanns på den fysiska förmågan eleven förväntas klara, efter avslutad utbildning, vid antagningen till SMO-utbildningen skulle förmodligen minska den stora mängden egna regler som de flesta kommunala räddningstjänsterna tar fram.

Utbildning

Utredningen föreslår att kraven för urvalsgrunderna till SMO-utbildningen ska kompletteras med: erfarenhet från annan utbildning.

Kommunal ser positivt på denna komplettering.

Kommunal anser dock att det hade varit önskvärt om utredaren även föreslagit en översyn av SMO-utbildningen. Kommunal har under utredningens gång framfört ett sådant önskemål då vi menar att utbildningen behöver kvalitetssäkras. Kommunal menar att en kvalitetssäkring även skulle höja attraktiviteten i yrket.

När en elev lämnar SMO-utbildningen för att bli brandman behöver hen en längre introduktionsutbildning i de praktiska moment som utförs i yrket som brandman. Denna introduktion är lokalt anpassad och innebär att en brandman som vill eller behöver flytta till en annan arbetsgivare återigen måste genomgå en introduktionsutbildning.

Kommunal anser därför att det varit önskvärt med en översyn av SMO-utbildningen med ett innehåll som motsvarar de förväntade krav som arbetsgivarna ställer på en brandman. Tillsammans med tydliga antagningskrav exempelvis avseende de fysiska kraven som ställs på en brandman skulle detta förhoppningsvis kvalitetssäkra SMO-utbildningen och samtidigt minska florán av lokala krav för nyanställda.

Deltidsbrandmän

Utredaren lämnar förslag på att ett undantag i arbetslöshetsförsäkringen ska införas för deltidbrandmän. Anställningen som deltidbrandman är särpräglad och de sociala trygghetssystemen är inte anpassade för en sådan anställning. Det är i första hand förhållandet till reglerna i lagen om arbetslöshetsförsäkring³ som anses inverka negativt på personalförsörjningen.

En deltidanställd brandman som blivit uppsagd från sin huvudanställning riskerar avdrag i sin a-kasseersättning om hans ersättning från en bisyssla överstiger maxbeloppet per vecka. Likaså får inte bisysslan utvidgas under arbetslösheten.

Därför föreslås att ett undantag i arbetslöshetsförsäkringen ska införas för deltidbrandmän för de ersättningar som rör beredskap och övningar för att upprätthålla denna beredskap. Ersättningar för utryckning och materialvård inkluderas fortfarande i maxbeloppet för bisyssla. Utredaren har även utrett om materialvård ska inkluderas i undantaget men anser att detta arbetsmoment riskerar att utökas vid arbetslöshet.

Kommunal ser positivt på förslaget till undantaget i arbetslöshetsförsäkringen för deltidanställda brandmän.

När det gäller personalförsörjningen av deltidanställda brandmän kommer förmodligen detta inte vara av avgörande betydelse. Om en person vill bli deltidbrandman behövs huvudarbetsgivaren ge sitt samtycke och som utredaren konstaterade i utredningen finns inga

³ (1997:238)

Kommunal.

sådana incitament. Det hade därför varit av intresse om sådana förslag hade presenterats exempelvis ifråga om sjuklön- och rehabiliteringsansvaret.

Kommunal är även tveksam till att sänka kraven på att bli deltidsbrandman eftersom sänkta krav förmodligen skulle minska attraktiviteten för yrket. Kommunal anser även att de förändringar som utredaren föreslår i sättet att organisera styrkan för rökdykning skapar ökade risker och riskerar därmed att skapa en sämre arbetsmiljö.

När det gäller personalförsörjningen av deltidsbrandmän menar utredaren att personalförsörjningen är ett kommunalt ansvar. Det ligger i kommunernas eget ekonomiska intresse att säkra personalförsörjningen av deltidsbrandmän. I slutänden är det kommunerna som, om beredskap inte kan upprätthållas med deltidsbrandmän, måste ersätta deltidsbrandmännen med en mer kostsam lösning som heltidsbrandmän.

Därför rekommenderar utredaren att arbetsmarknadens parter särskilt bör verka för att arbetstagare vid sidan av sin huvudanställning ska kunna arbeta som deltidsbrandman.

Kommunal välkomnar detta initiativ.

Jämställdhet

Utredningen har haft i uppgift att analysera jämställdhet och mångfaldsfrågor inom räddningstjänsten samt ge förslag på hur rekryteringsunderlaget kan breddas.

Utredningen skriver att kommunerna har det största ansvaret för ökad jämställdhet och mångfald. Många kommuner tar ansvar genom aktiva åtgärder och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap stödjer på ett övergripande plan kommunerna i detta arbete. För att säkerställa myndighetens fortsatta arbete på området ska uppgiften regleras i MSB:s instruktion.

Därför föreslår utredningen att MSB ska stödja kommunerna i arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män samt även i övrigt ökad mångfald i kommunernas organisationer för att utföra uppgifterna enligt lagen om skydd mot olyckor.

Kommunal välkomnar förslaget men anser att det är otillräckligt. Som utredningen noterar är det kommunerna som har det största ansvaret, därför borde även krav ställas på kommunerna. Exempelvis skulle kommunerna när de redovisar vilka resurser som finns för att upprätthålla förmågan att genomföra sitt handlingsprogram även inkludera en konsekvensanalys avseende jämställdhet och mångfald.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Tobias Baudin
Förbundsordförande

Hans Kotzan
Utredare